

[A propòsit de la corrupció als Països Catalans]

La màfia, fase superior del capitalisme

Cada cop succeïa amb més freqüència i m'adonava que el món dels assassins comunicava a través de mil portes giratòries amb insospitables salons i algunes alcoves encoixinades del poder. He hagut d'assumir que no sempre tenien rostres miserables i trets populars. Al contrari, els pitjors d'ells havien freqüentat les nostres millors escoles, podíem trobar-los en els millors ambients i a vegades podies veure'ls a l'església colpejant-se el pit al costat d'aquells que ja havien condemnat a mort. [...] Si l'Estat neix de la superació dels poders i regles privades mitjançant la constitució d'un ens superior que mitjança entre poders privats en favor de l'interès general, l'Estat mor o comença morint quan aquests poders privats se n'apropien i el sotmeten a les seves pròpies lògiques. Aleshores, l'únic principi regulador de les relacions socials és la força; aleshores es carrega sobre aquells que no formen part de cap tribu social forta –joves precaris, aturats, avis pobres, marginats i milions de ciutadans– tot el cos social de les transaccions fetes entre les diferents tribus en el seu interès exclusiu.

Roberto Scarpinato, jutge antimàfia, a *Il ritorno del Principe*

La pitjor desesperació d'una societat és el dubte de si viure honestament resulta inútil.
Corrado Alvaro, escriptor calabrès

Si algú hagués viatjat als Països Catalans durant la primavera del 2010, s'hauria trobat que al negociat del Principat tot just esclatava el cas Pretòria – sociovergència giratòria en estat pur–, mentre arrossegàvem encara el cas Palau; que al País Valencià Societat Anònima el beat Francisco Camps –i els tres presidents de les tres diputacions *provincials*– estava imputats per un afer menor però esclaridor de vestits i corbates; i que a la finca privada de les illes Balears – *Sicília sense morts*– Jaume Matas començava a enfilejar els tribunals que el van condemnar i engarjolar. Corrupció en metàstasi en rèplica sud-europea –l'estafa immobiliària a l'Estat, el casino grec, el *loop* irlandès–, així plovia a la primavera de fa cinc anys, a les portes de l'esclat de la indignació. Cinc anys després, enmig de l'hivern d'un règim que es resitua, cal demanar-se, retrospectivament, on (no) som encara i què (no) ha canviat en l'àmbit de la corrupció pròpia del capitalisme dels amiguets, com cueja encara la impunitat i com es reproduïx la lògica de saqueig financer, espoli social i segrest democràtic d'una corrupció feta d'*omertàs* que s'ha desplegat, com descriu Santiago Alba Rico, “forjada en el consumisme, l'hedonisme de masses i la democràcia abstracta”.

1. Panorama: casos i costos

Avui dia, a l'Estat espanyol hi ha 1700 causes obertes per corrupció, amb més de 1900 imputats –des de desembre passat, darrera reforma verbal del PP, la terminologia ha mutat i els imputats han esdevingut «investigats»–. D'aquests, 605 corresponen als Països Catalans, 50 dels quals han derivat ja en condemna. En el cas català, 178 imputats i 20 condemnes recents (relatives als casos *Caixa Penedès*, *Hisenda*, *Pallerols* i una de les peces del cas *Palau*). En el cas balear, 313 imputats i 20 condemnes relatives als casos *Scala*, *Maquillatge*, *Andratx* o *Palma Arena*. I en el cas valencià, 114 imputats i 10 condemnes, relatives als casos *Cooperació* i de la Diputació de Castelló. Retrospectiva transicional del règim grisoborbònic: als Països Catalans, dels 295 consellers autonòmics que hi ha hagut (106 a Catalunya, 80 al País Valencià i 109 a les illes Balears), 51 han estat imputats, 17 han estat jutjats i només vuit condemnats, mentre que un centenar llarg han sigut investigats.

A més –contra el mite convergent oficial consistent a reduir-ho tot a la guerra bruta de la UDEF–, els Mossos d'Esquadra han obert 147 investigacions per corrupció des de 2010. I, segons les dades del CPGJ, sobre els 2173 procediments sobre corrupció (1661 vinculats a corrupció política i econòmica), la prevalença de tipus penal fa època del cicle viscut i del paisatge devastat que deixa la crisi: blanqueig de capitals, falsedats documentals, prevaricació de funcionaris públics, infidelitat en la custòdia de documents, revelació de secrets o suborn, passant pel tràfic d'influències, malversació de fons, frauds i exaccions il·legals, així com negociacions prohibides als funcionaris i delictes en transaccions internacionals.

Sobre factures antisocials –atenent als estudis disponibles més recents– l'avaluació més aproximada xifra en 40.000 milions d'euros el cost social de la corrupció a l'Estat espanyol¹. Una dada que s'acosta força als 48.000 milions en què la Comissió Nacional del Mercat de Valors (CNMV) ha xifrat, recentment, els sobre costos en la contractació d'obra pública a l'Estat: pràcticament el 4,5% del PIB i més que el dèficit previst per al 2015. A l'Estat, només els 15 principals casos de corrupció impliquen unes quantitats defraudades d'uns 6839 milions d'euros, més que el pressupost de Defensa.

2. Cartografia de la corrupció als Països Catalans

Si la corrupció no ha estat del sistema, sinó el sistema mateix, es podrien definir cinc grans dinàmiques de la corrupció –diferenciades però íntimament

¹ Dades dels investigadors de l'Institut Universitari de Turisme i Desenvolupament Sostenible (TIDES). *Revista de Economia Aplicada*, 64 (Volum XXII), 2014.

interrelacionades i retroalimentades– en la crematística que vincula poder econòmic i poder polític, corruptors i corromputs: el finançament il·legal dels partits polítics, el tsunami immobiliari-especulatiu, la concertació publicoprivada, la indústria del frau fiscal i l'economia global del delictes. Però anem a pams, que fa pujada.

I. Del finançament il·legal dels partits polítics del règim

«Tots hem passat el platet», va etzibar Enrique Lacalle el 1995, sobre el finançament del PP per l'empresari Javier de la Rosa. Abans ja s'ha via condemnat la trama de Filesa del PSC; va arribar el 3%, etzibat per Pasqual Maragall en seu parlamentària (reconegut anys després per Jordi Pujol al programa *Àgora*, de TV3, amb un càustic «si entrem per aquí, tots prendrem mal»); i encara el maig de 2012 vam veure en directe l'indult vergonyant del PP a dos dirigents d'Unió. Enguany, arran del *cas Petrum*, de Torredembarra –nascut a denúncia d'una exregidora d'ERC–, semblaria que s'ha transmutat l'antiga comissió il·legal, reconvertida en aparent donació corporativa voluntària. És a dir, s'ha legalitzat el 3%, seguint un model demòcratacristià alemany, que ja va condemnar Helmut Kohl. Res de nou sota el cel. Els fets són els mateixos, com els protagonistes. Empreses que, per una banda, guanyen concursos públics milionaris, aporten voluntàriament després a la fundació del partit que governava quan la van rebre a partir, *voilà*, del càlcul del 3%: així és el *cas Petrum* i el lligam que s'investiga entre Teyco-Sumarroca-CDC.

II. Del tsunami especulatiu

«El nostre límit és el cel», afirmava eufòric enmig de la fal·lera del ciment Emilio Botín –el major defraudador fiscal del Regne d'Espanya, amb 2000 milions d'euros a Suïssa provinents també d'una deixa familiar. A *Els senyors del boom*², Gemma García recorda els 161 casos de corrupció urbanística que recorren i trinxen els Països Catalans i aborda tot el que la crisi s'endugué: no només el dret fonamental a l'habitatge i l'endeutament de milers de famílies, amb la tràgica corrua rècord de desnonaments i execucions hipotecàries. El tsunami també és va endur per davant el sistema català i valencià de caixes –a excepció de les caixes cooperatives– i el sòl públic disponible, va malmetre el litoral ecològic, va pervertir la democràcia local i l'esventada independència dels mitjans de comunicació.

III. De la concertació publicoprivada

La concessió d'obra pública també ha estat un escenari predilecte on les

2 García, Gemma (2015). *Els senyors del boom*. Barcelona: Saldonar / Grup de Periodistes Ramon Barnils.

pràctiques corruptes s'han escolat: dels sobre costos d'escàndol a les comissions tarifades, l'endeutament públic (via malversació i apropiació) i a les habituals portes giratòries. El model de concertació –opacitat, discrecionalitat, silenci– ho ha facilitat: el síndic de comptes Jordi Pons ja alertava, en informes oficials, que el model emprat hipotecava el futur i soscavava el control democràtic. Advertia que les operacions de concertació amb empreses privades per a obra pública eren d'una complexitat elevada. Que presentaven una important i discutible subjectivitat en l'anàlisi de la transferència de riscos. Que eren, sovint, de difícil control. Que suposaven decisions que tenen efectes a 25 anys o més, quan, en realitat, un govern s'escull per quatre anys. Que comprometien un volum de despesa de difícil modificació en el futur. Que implicaven un trasllat intergeneracional de costos. Que afectaven el principi de transparència pressupostària. Que hipotecaven els pressupostos futurs. Que decidien per un període de molts anys un determinat model de gestió de les infraestructures. Que es generaven elevats costos per al país i que menystenien les normes relatives al control de la despesa pública, obviant l'interès general. Des d'aquesta perspectiva, els exemples de la línia 9 del Metro (16.000 milions de sobre cost), canal Segarra-Garrigues (1.000 milions afegits) o l'eix Transversal (1.500 milions de més) són ben significatius. Només el sobre cost d'aquestes tres obres –17.396 milions– equival gairebé a quatre cops totes les retallades aplicades des de 2010. Al costat d'altres realitats conegudes com els sobresous –pensions de luxe, en el cas *Ferrocarrils* de la Generalitat de Catalunya– o el rescat gens encobert d'autopistes –el darrer, el passat juliol: 300 milions públics en l'eix Vic-Ripoll, cortesia d'un contracte signat pel tripartit que feia llei allò del «socialitzem pèrdues, privatitzem guanys»–.

IV. De la indústria del frau fiscal

Com a patró de conducta dels grans patrimonis, les grans fortunes i les grans empreses, el frau fiscal català és una forma continuada de corrupció que voreja els 16.000 milions d'euros anuals. Indústria, per volum i pràctiques –dels *mariaixis*, al doble irlandés i a la truita holandesa–, però també per l'organització a través de bufets d'advocats, despatxos de luxe i àrees de grans patrimoni de les principals entitats financers. Andorra, Suïssa, Liechtenstein... la crònica de la deixa dels Pujol –la fi d'un règim– xiuxiueja també que a Andorra hi ha 24.000 comptes de ciutadans espanyols i a Suïssa, 80.000 milions d'origen espanyol. Només a Barcelona s'instrueixen en aquests moments 700 causes per delictes econòmics d'alta volada i han desfilat pel jutjat els principals cognoms de les nissagues nostrades –Carceller, Carulla, Godia, Sanahuja, Cuatrecasas–, que

podrien taral·lejar el *hit Pujol, no estàs sol*.

V. De l'economia global del delictes

En els angles cecs del capitalisme furtiu, la presència del tràfic de drogues i persones també ha estat detectada al nostre país. Colonitzant els baixos de l'economia catalana, les màfies italianes, les tríades xineses o els capitals russos hi han fet niu. De mostra dos exemples suggerents: José Mestre –empresari de l'any 2010, segons el tripartit–, condemnat per relació de les seves empreses portuàries amb els càrtels colombians; o l'advocadíssim Piqué Vidal –advocat de Pujol en el cas *Banca Catalana*–, condemnat per la seva relació amb el blanqueig de capitals del càrtel mexicà de Sinaloa. En relació amb el refugi català de les quatre principals màfies italianes, han estat detallades fil per randa per Joan Queralt Domènech³.

3. La via catalana a la impunitat efectiva

Més enllà del debat filosòfic sobre la condició humana amb què sovint es vol emascarar l'abast de la corrupció –la insuportable versió del cas aïllat, la teoria borda de la poma podrida enfront del cistell corcat, la minimització reduccionista a la conducta individual–, la realitat escup un circuit puntual d'impunitat efectiva, de tracte privilegiat i de justícia classista. Si més no, quatre vies d'impunitat efectiva graduals: (a) no fer res, no investigar o investigar molt parcialment; (b) l'estratègia de les «togues d'or» de dilatar l'acció de la justícia, amb el cas *Hisenda* –11 anys– com a paradigma; (c) el torn dels indults; i (d) en cas de condemna, un tracte penitenciari tan privilegiat com vergonyós, que es repeteix com una gota xinesa.

Tot plegat, amb l'*omertà*, la llei del silenci, i mirant sempre a una altra banda, en contextos on s'ha volgut banalitzar, mistificar i, fins i tot, justificar la corrupció sistèmica, forçant-ne sempre un oblit ràpid. Corol·lari dràstic: el sistema pot sacrificar peces, però mai el joc sencer. Ni la banca, que sempre guanya. Així és aquest monopoli.

Termodinàmica del capitalisme dels amiguets. En el cas de l'*star system* autonòmic català que ens pertoca, i des d'una teoria de les elits, cal afegir i destacar que les icones que van protagonitzar tota una etapa política (Jordi Pujol), econòmica (Javier de la Rosa, Sanahuja), financera (Narcís Serra), constructora (Núñez i Navarro) i cultural (Fèlix Millet) estan sent investigats o bé tenen

3 Queralt Domènech, Joan (2011). *La Gomorra catalana*. Barcelona: Angle Editorial.

condemnes ja fermes per delictes econòmics greus. Són a l'ostracisme, al cubell de les escombraries de la història. Alhora, una part de l'entorn més significatiu d'allò anomenat *pujolisme*, com a sistema integral de poder, també ha estat condemnat o està sent processat: Prenafeta i Alavedra (*cas Pretòria*), assessor fiscal personal (Sánchez Carreté), advocats (Joan Piqué Vidal), el ja citat «empresari model» De La Rosa o l'exjutge Lluís Pasqual Estivill (nomenat per CiU el 1994 per al CGPJ). En aquest sentit, la CUP-Alternativa d'Esquerres va fer seves les escaients paraules de l'exfiscal José María Mena: «mai hi ha hagut oasi, hi ha hagut impunitat». En aquest sentit, podríem afirmar que, si bé la corrupció no ha estat generalitzada i sistèmicoestructural, tampoc ha estat esporadicoaïllada, però sí recurrent, habitual i endèmica, i, sobretot, impune. Estandarditzada, sostinguda i vinculada a l'exercici del poder polític, en complicitat connivent amb esferes del poder econòmic i financer, que confonien el país amb el partit i el govern, amb un consell d'administració, amagant la cartera sota la bandera. «Som 400 i sempre som els mateixos», pontificava Fèlix Millet en la seva època daurada, amb elitisme arrogant.

4. Variacions i varietats: les altres corrupcions del capitalisme dels amiguets

«Hauria estat com si una persona entra en una festa per aturar-la just quan es troba en el moment més animat i tothom està a punt d'agafar una borratxera», declarava el directiu de Catalunya Caixa Alfons Todó. Parranda fins al final, evocació d'esfondrament tipus final de l'Imperi romà i l'últim que apagui el llum, l'era del malbaratament queda reflectida en els aeroports sense avions, els TGV sense passatgers, autopistes sense cotxes, milers de pisos buits o un Castor rescatat. Hi ha una corrupció il·lícita, il·legal, delictiva, punible penalment. Però també n'hi ha d'altres: sistèmiques, legals i quotidianes, pròpies d'una societat classista i cada cop més injusta i desigual. Altres corrupcions normalitzades, de rang legal com l'article 135 imposat per la troica, que el que corquen és la democràcia: corrompen les possibilitats de benestar, cohesió i justícia socials; minen el bé comú i el patrimoni públic –mercantilitzant-lo, externalitzant-lo, privatitzant-lo– i hipotequen el futur a partir del que l'economista David Harvey anomena l'*acumulació per desposseïció*. Des d'aquesta perspectiva, dilema de les elits i del 99 %, hi ha un altre tipus de corrupció politicoeconòmica, de base ideològica i alimentada pel neoliberalisme rampant i l'auge del capitalisme del desastre, que el que perverteix i altera són les possibilitats de construir comunitats en llibertat i amb justícia social.

En la via catalana d'aquesta «altra corrupció» de base neoliberal, cleptòmana i autoritària podríem destacar, a tall d'exemple:

(a) Les *retallades antisocials*: 5300 milions d'euros que han desplomat els pressupostos públics de la Generalitat en un 20 % i han afectat, neuràlgicament, la sanitat pública, l'ensenyament i els serveis socials bàsics.

(b) *El rescat bancari*: el forat que deixa la fallida de les caixes catalanes apuja ja a 15.000 milions d'euros, mentre el rescat global del sistema bancari espanyol, a 100.000 milions –40.000 ja es donen per perduts–, i ja han costat 2175 euros a cada ciutadà.

(c) *La debitocràcia*: el deute de la Generalitat de Catalunya és de 67.000 milions –dels quals 27.300 es deuen a la gran banca–, amb pagaments compromesos per als propers 93 anys, fins l'any 2108. Caldria afegir la venda a preu de saldo de patrimoni públic.

(d) *Els sobre costos en l'obra pública (17.396 milions d'euros)*, ja esmentats abans.

(e) *Els interessos salvatges del deute (10.720 milions d'euros)*, transferits des de 2008 als mercats financers i fent de la invisible Conselleria del Deute, a l'ombra, la primera conselleria en despesa pública, per sobre de qualsevol altra partida: 9055 milions d'euros, sumant amortitzacions, interessos i pagaments diferits.

(f) *L'extrema riquesa (23.300 milions d'euros)* dels 20 catalans més rics, només una cinquena part de la qual (el 22,7%) equival a totes les retallades.

(g) *L'elusió fiscal (35.500) milions* en SICAV i estris legalitzats –SOCIMI, EVTE– que són formes encobertes de frau fiscal.

(h) *Els 100 fons voltors que ja operen a l'Estat* i anuncien la nova onada especulativa que vindrà: Blackstone ja ha adquirit tot el paquet immobiliari de Catalunya Caixa –a meitat de preu–, Texas Pacific Group ja gestiona ServiHabitat (la promotora de la Caixa) i Panrico és en mans de Oaktree.

Aquesta perspectiva addicional de la corrupció legal –institucional, política i de base ideològica arrelada en el fonamentalisme de mercat– s'endinsa en allò que Ignacio Ellacuría qualificava com a *violència originària*: «la injustícia estructural, la qual manté violentament –per mitjà d'estructures econòmiques, socials, polítiques i culturals– la major part de la població en situació de violació permanent dels seus drets humans». El jesuïta assassinat pel terrorisme d'Estat apuntava el següent: «la violència més greu, i l'arrel mateixa de tota violència, és la violència estructural, és a dir, la violència de la civilització del capital que manté la immensa majoria de la humanitat en condicions biològiques, culturals, socials i polítiques absolutament inhumanes: aquesta és la violència estructural fonamental». També la va escatir cruament el filòsof Xavier Antich, a l'article «La

voracitat dels carronyaires»⁴:

Keynes no podia aleshores ni endevinar les fatídiques conseqüències a què el fonamentalisme del creixement econòmic abocaria la totalitat del planeta. Avui, ja totes les dades ho confirmen: la distància que separa els ingressos dels poquíssims que són al capdamunt de la jerarquia econòmica respecte de la multitud que és al capdavant és abismal i insalvable. Les persones que formen part de l'1 % més ric de la població mundial són gairebé 2.000 vegades més riques que el 50 % més pobre. I la desigualtat no deixa de créixer, com si només obeís al seu propi impuls, i de posar en perill l'aspiració il·lustrada i emancipatòria a una societat més igualitària i fins i tot els fonaments de la democràcia.

Bauman considera, a més, que la crisi actual no ha fet sinó incrementar aquesta tendència, ja que «el creixement descomunal de les fortunes del 0,1% de la societat té lloc, per acabar-ho d'adobar, en una època d'austeritat sense parió per a la majoria del 99,9 % restant». I la perspectiva és pessimista, perquè el futur immediat «presagia una desigualtat encara més profunda i dura, una situació encara més precària i, per tant, més degradació, més disgustos, més afronts i més humiliació».

«La difícil situació que hem descrit», escriu Bauman, «és conseqüència sobretot d'haver substituït el desig humà, massa humà, de la convivència basada en la cooperació amistosa, la mutualitat, el fet de compartir, la confiança, el reconeixement i el respecte recíprocs per la competició i la rivalitat, la manera de ser derivada de la creença que l'enriquiment fomentat per la cobdícia de la minoria és el camí que porta al benestar de tots». Avui parlem dels *mercats* com si fossin un poder anònim o una mà invisible. Però no ho són. Com diu Bauman, «potser, efectivament, és invisible, però no hi ha gaires dubtes sobre qui és l'amo d'aquesta mà i qui en dirigeix els moviments». Només cal pensar en els noms propis que s'han beneficiat de les targetes opaques de Caja Madrid o de la rapinya de Bankia. [...]

Perquè aquesta desigualtat, ara ja insostenible, és fruit d'una cobdícia insaciable i d'una corrupció omnipresent i sistemàtica, la màscara econòmica i social d'un egoisme letal, voraç i carronyaire. El fet de denunciar-lo i enfrontar-s'hi no és ingenuïtat ni bonisme ni superioritat moral ni radicalisme, sinó, a hores d'ara, una necessitat: és oposar-se a la deriva letal del sistema econòmic contemporani. És acomplir allò que Emmanuel Lévinas, el filòsof més important del segle xx, a judici de Bauman, considerava l'exercici propi de la raó: «preveure i guanyar per tots els mitjans la guerra». Perquè això, i ara no n'hi ha dubtes, és una guerra. *La guerra*.

Massa sever, potser? En tot cas, massa real. Però, aleshores, com s'atura una guerra? Com es crida en silenci? Com es fa callar l'*omertà*? Com es desmercantilitza la vida mateixa? A qui no convencin ni satisfacin les cites còmplices, allà va la que va deixar anar, el 2010, Warren Buffet –la tercera fortuna d'aquest planeta on vuitanta persones acumulen la mateixa riquesa que 3000 milions, la meitat de la humanitat– en plena financerització de la crisi: «És clar que això és una guerra; de classes; i l'estem guanyant nosaltres». O Henry Ford fa dècades: «Si la gent entengués com rutlla el sistema financer, crec que hi hauria una revolució abans de demà al matí». Ni ho diem –ni ho decidim– nosaltres. Ho etziben ells amb claredat meridiana, mafiosa i amenaçant. Al Capone no ho expressaria pas millor.

Singular anècdota final abans de començar a acabar. Mesos després de publicar-se el llibre, resulta que va arribar la NASA a donar la raó a l'autor. L'agència espacial nord-americana –curiós company de denúncia– advertia el març passat del «col·lapse de la civilització industrial» –en format declivi, esfondrament i agonia de l'Imperi romà– com a conseqüència de la plena usura i nul·la voluntat

4 Antich, Xavier (2014). «La voracitat dels carronyaires». *La Vanguardia*, 13 d'octubre.

de les elits extractives transnacionals de posar-hi remei, de «l'exploració dels recursos i d'unes insuportables desigualtats entre rics i pobres»⁵. Ben recentment, repensant un món comú, la filòsofa Marina Garcés apuntava el següent: «El sistema no funciona, triomfa perquè s'imposa. Per això, l'actual crisi no és una disfunció o una excepció. És l'ofensiva de tot un sistema de poder que, per afirmar-se, no pot deixar de combatre'ns»⁶.

Així anem malament. De l'estat de dret a l'estat de dretes. Del cop d'estat al cop de mercat. De la sinistra raó d'estat –i els seus crims planificats, terrorismes oblidats i dominacions vigents– a la sinistra raó de mercat –i els seus delictes corporatius, violències diàries i impunitats reconsagrades–. I, sí: la corrupció és guerra bruta i la guerra bruta és corrupció, com va sintetitzar Feliu Ventura. I la corrupció és una guerra, i la màfia la forma de gestió del capitalisme senil, instal·lada tant a l'empresa privada –se'n parla poc de la corrupció en el seu si– com a l'esfera pública institucional. No hi ha corrupció possible sense les altres corrupcions, és clar: la política, la periodística, la judicial. Però una mirada a l'entorn –Junker a LuxLeaks, tres expresidents de l'FMI, Blatter i la FIFA, Sòcrates a Portugal– recorden el temps concret de canalles que vivim. Quan mai tan pocs havien robat tant a tants en tant poc de temps i amb tanta impunitat.

5. D'alternatives i resistències: el paper de les acusacions populars

En precari i a les palpentes, el moviment popular ha estat dels pocs bastions de resistència a la impunitat de la corrupció. Precursors, primer va ser l'acusació popular –finançada amb micromecenatge via Coop57– impulsada per la FAVB en el cas *Palau*. Després, les experiències autoorganitzades del cas *Mercuri* a Sabadell, a Reus amb el cas *Innova*, a Caixa Catalunya amb la CUP exercint com a acusació popular, el 15MpaRato, el Col·lectiu Ronda amb les preferents. Experiències socials que no van desistir –miraculosament– del combat quotidià contra la corrupció i que van traduir-se, el 2015, en la creació del Grup de Treball contra la Corrupció, una iniciativa social «concebuda fonamentalment com a iniciativa ciutadana contra la impunitat, que potencia, optimitza i federa les competències de grups i persones ja actives en una xarxa activa, estable, coordinada i col·laborativa contra la corrupció», que vindica «que som aquí perquè governs acabats, atrinxerats rere codis penals i lleis pensades per castigar qui lluita, construeixen i faciliten la impunitat dels corruptes, però poden ser derrotats si defensem i fem un ús col·lectiu i implacable del nostre dret a saber i a

5 Projecte d'investigació «Human and Nature Dynamical (HANDY)», coordinat pel matemàtic Safa Motescharri. *The Guardian*, 26 de març de 2014.

6 Garcés, Marina (2013). *Un mundo común*. Barcelona: Edicions Bellaterra. La Marina proposa precisament «un pas enrere: descobrir el món comú en el qual ja estem, vulguem o no, implicats».

informar». Sota el mateix paraigua, cal ubicar el projecte Llums i Taquígrafs, que construeix una memòria detallada –memòria antídota– de la corrupció als Països Catalans, o la defensa que el GTC ha activat en defensa d'uns alertadors desprotegits: del cas LuxLeaks, paradoxes sistèmiques, l'única persona empresonada és qui va filtrar les dades.

En aquest context, es podrien afegir també les alternatives legals, jurídiques, polítiques i socials relatives a una arquitectura institucional basada en la integritat: la CUP en va presentar més de 150 en les conclusions de la Comissió Pujol, gairebé totes rebutjades. Perquè, en el combat contra la corrupció, el rovell de l'ou rau encara en l'absència de voluntat política. De les 51 mesures anunciades pel govern de Mas el febrer del 2013, només se n'han implementat el 7 %, segons la mateixa Oficina Antifrau. I concorre un altre mite necessàriament desmitificable: el de la transparència. La sola exigència de transparència –necessària, però no suficient– no va fer res més que convertir-nos en espectadors passius i només acredita una desconfiança arrelada. Transparència sense activació social, transparència sense implicació col·lectiva, transparència sense democràcia directa no ens porta enlloc. I aquest mite-perill porta també inscrit allò que de forma sublim va deixar escrit Cornelius Castoriadis quan alertava sobre el risc d'una utopia absoluta de la transparència, com també ha fet el coreà Chul Han. Ho escrivia el 1964, quan dirigia *Socialisme ou Barbarie*:

Si per comunisme, fase superior, entenem una societat en què estaria absent tota resistència, tota espessor, tota opacitat, una societat transparent a si mateixa, on els desitjos de tots se satisfarien espontàniament o on, per satisfer-los, només caldria un diàleg alat i mai contaminat pel simbolisme; una societat que descobriria, formularia i realitzaria la mateixa voluntat col·lectiva sense passar a través de les institucions o una societat on les institucions mai tindrien res de problemàtic...; doncs bé, si per comunisme entenem això, aleshores caldria dir amb claredat que es tracta d'una fantasia incoherent, una condició irreal i irrealitzable, la representació mateixa de la qual ha de ser eliminada; es tracta d'un relat mític, equivalent i anàleg a la d'un presumpte saber absolut.

Enmig del desert de la degradació democràtica, de la anomalia quotidiana, de l'espoli social diari, caldria seguir vindicant la tríada –cinc anys després– encara no assolida: reconeixement, reparació i garanties de no-repetició. Reconeixement cartogràfic dels fets viscuts, reparació i rescabament de tot el furtat i garanties de no-repetició en forma de dics de contenció per evitar que el futur s'assembli al passat i al present.

6. Epíleg: fem fora la màfia

Corol·lari final: si algú viatges als Països Catalans el desembre de 2015, cinc anys després, es trobaria amb la tercera rèplica del cas *Petrum*, amb el judici del cas *Palau* a punt d'obrir-se (on la Fiscalia constata «un pacte criminal estable entre

CDC i Ferrovial»), amb la primera sentència ferma del cas *Mercuri* i amb la condemna de Xavier Crespo pel cas *Clotilde*. Pessebre costumista català, veurien una CDC amb sis casos de corrupció a l'esquena, amb l'exsecretari general Oriol Pujol imputat pel cas *ITV* i l'extresorer detingut de nou.

Davant d'aquesta realitat retroalimentada de silenci-corrupció-impunitat que ha erosionat l'autonomia i la participació popular amb mordasses legals, cal també una ruptura integral. Una revolta democràtica que enderroqui el sistema corrupte per construir un sòl ètic en benefici del poble. La corrupció –inherent a la condició humana en el terreny filosòfic– més que evitable és, sobretot, combatible. Posar-hi llums i taquígrafs, fer-li la vida impossible o desplegar des d'ara mateix la bateria de mesures polítiques (transparència), estris jurídics (celeritat, agilitat, prevenció) i eines policials (equips especialitzats). Només depèn de la voluntat política.

Per això caldrà un procés constituent col·lectiu i nous sòls ètics: fins ara han estat imprescindibles els moviments socials i les acusacions populars, veritables espais d'autodefensa democràtica. Per demà, però, caldrà desprivatitzar la política, comptar amb les xarxes comunitàries i el teixit associatiu com a contrapoder i fomentar una democràcia múltiple i dinàmica, pedagògicament vigilant de tot poder, per poder foragitar el caciquisme local i els tentacles i la teranyina que el sustenten. Perquè sense consciència que qualsevol política que no fem nosaltres serà feta contra nosaltres –com deia Joan Fuster– res no canviarà. O, com a màxim, canviarà el mínim perquè tot continuï igual. D'aquí la necessitat d'espolsar-nos la resignació, la despolilització, el fatalisme i el nihilisme que dicta la corrupció. Altrament, fracassarem com a societat i hipotecarem un futur que albirem amb esperança. Només amb unes noves bases democràtiques, de servei públic i relacions ètiques podem dibuixar una realitat nova i diferent, on la transparència d'allò públic, la solidaritat entre iguals i l'ètica recíproca ens portin –sense fraus ni falses dreceres ni falsos decrets– cap a la llibertat, la igualtat i la justícia social. Una fita que sempre ha tingut un evident contraobjectiu des de l'esquerra: fer tot el possible perquè la barbàrie sigui una distopia. Des d'una consciència òbvia d'una resistència antropològica: no hi ha mai final del compte i tota la vida haurem d'estar regant les plantes, netejant els vidres i cuidant les vides.

Metàfora final adolorida, una escena italiana carrega l'ambient: l'enterrament del jutge antimàfia Giovanni Falcone i la contrapedagogia de l'horror i la crueltat de

l'estat-màfia. Durant el comiat, l'església era plena a vessar: i just en el moment en el qual van entrar els polítics, una gola col·lectiva anònima va esclatar, certerament, amb un sol crit: «Fora la Màfia! Fora!». Certesa a crits, sí, de qui és qui en el món del terrorisme dels diners i d'un capitalisme meitat ficció, meitat infern.

Si, finalment, el capitalisme ha après de la màfia tot el que la màfia creia que havia après del capitalisme, aquests són temps durs i de combat. Temps de canalles també, escriuria l'enyorat Xavier Vinader, que recordava sempre que la lluita contra la corrupció no és, essencialment, un combat policial i judicial –això només és una derivada–, sinó, i sobretot, una lluita ètica, política i cultural. Pretendre un capitalisme de *fair play*, verd o de rostre humà, és tan distòpic com creure que el Ku Klux Klan esdevindrà el pol mundial de l'antiracisme o que Blackstone es convertirà aviat en una ONG sense ànim de lucre. El capitalisme senil, irreformable crematística pura⁷ de l'acumulació per desposseïció, és corrupte genèticament: trinxa tots els límits, s'expandeix ampliament sobre ell mateix, tot ho compra i malmet. Per això cal ordinar estratègies d'autodefensa. Consigna, manifest i divisa: com una gota xinesa col·lectiva anticapitalista, fer-li la vida impossible a la corrupció. En tots els fronts i sense cap excusa. Per qui, fins quan, per què? Per totes i totes, fins que ja no calgui i fins que ens deixin en pau. Fem fora la màfia. O la distopia de Mad Max trucarà a la porta.

David Fernández (Vila de Gràcia, 1974) és periodista, cooperativista i membre del Grup de Treball contra la Corrupció (GTC). Exdiputat per la CUP, va presidir durant la passada legislatura la Comissió d'Investigació sobre Fraus Fiscals i Pràctiques de Corrupció Política del Parlament de Catalunya, coneguda com a Comissió Pujol. Actualment, coordina amb el periodista Àlex Romaguera i el documentalista Alae Aachab el projecte 'Llums i Taquígrafs: memòria de la corrupció' impulsat per la mateixa CUP.

www.llumsitaquigrafes.cat

7 Alba Rico, Santiago (2015). *Podem continuar sent d'esquerreres?* Barcelona: Edicions Pol·len.